

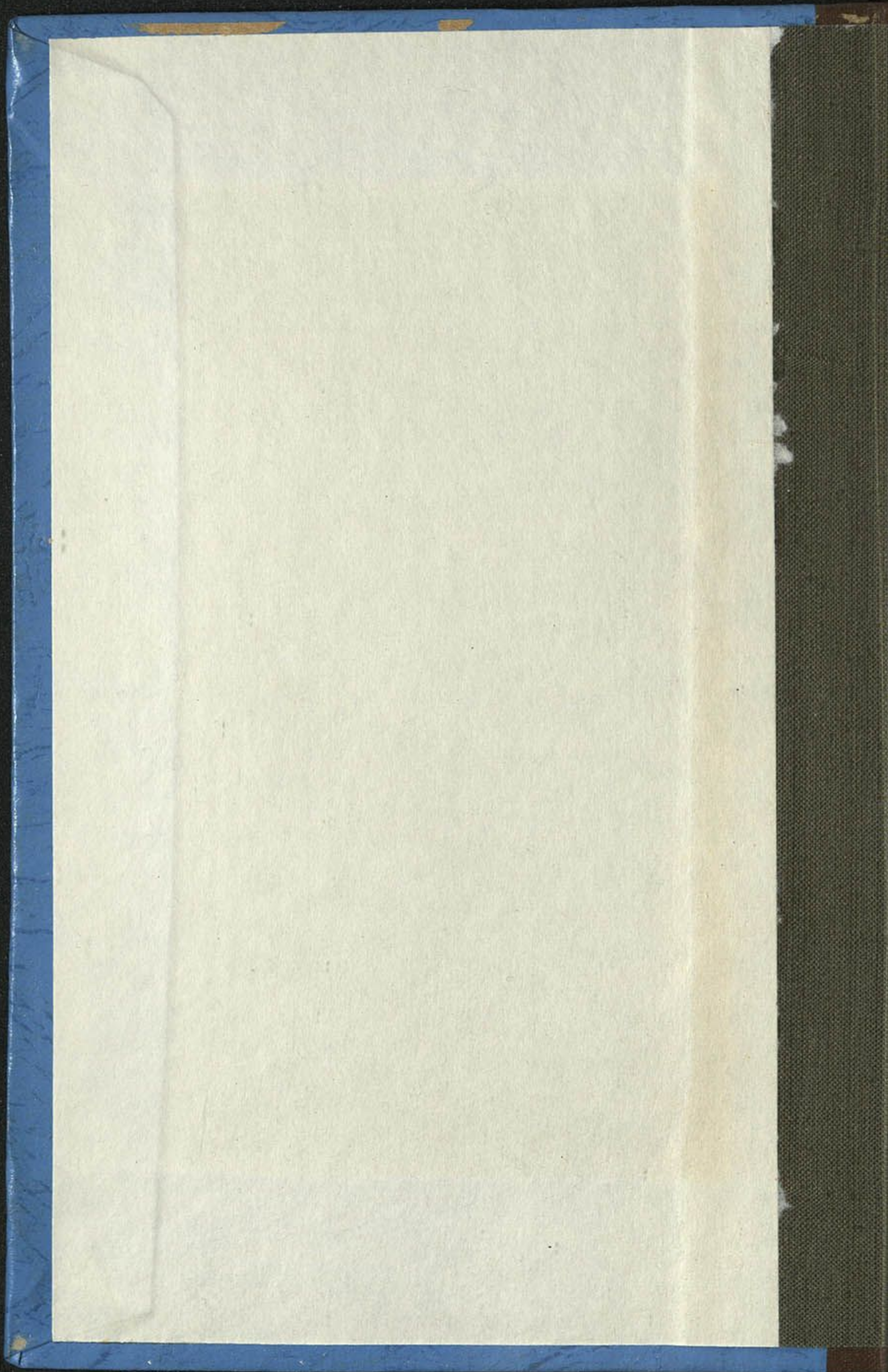
ВЯСНА

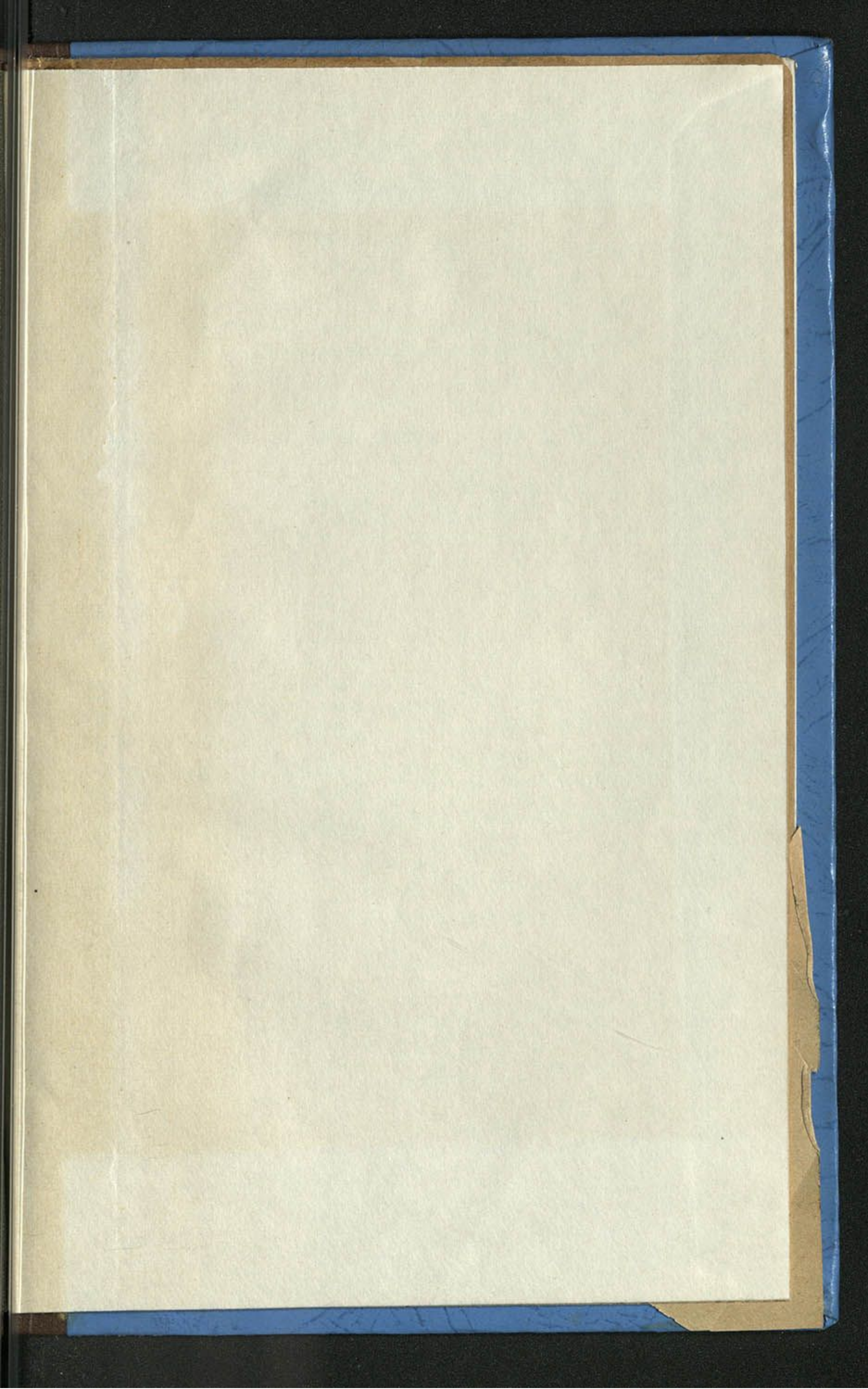
1929

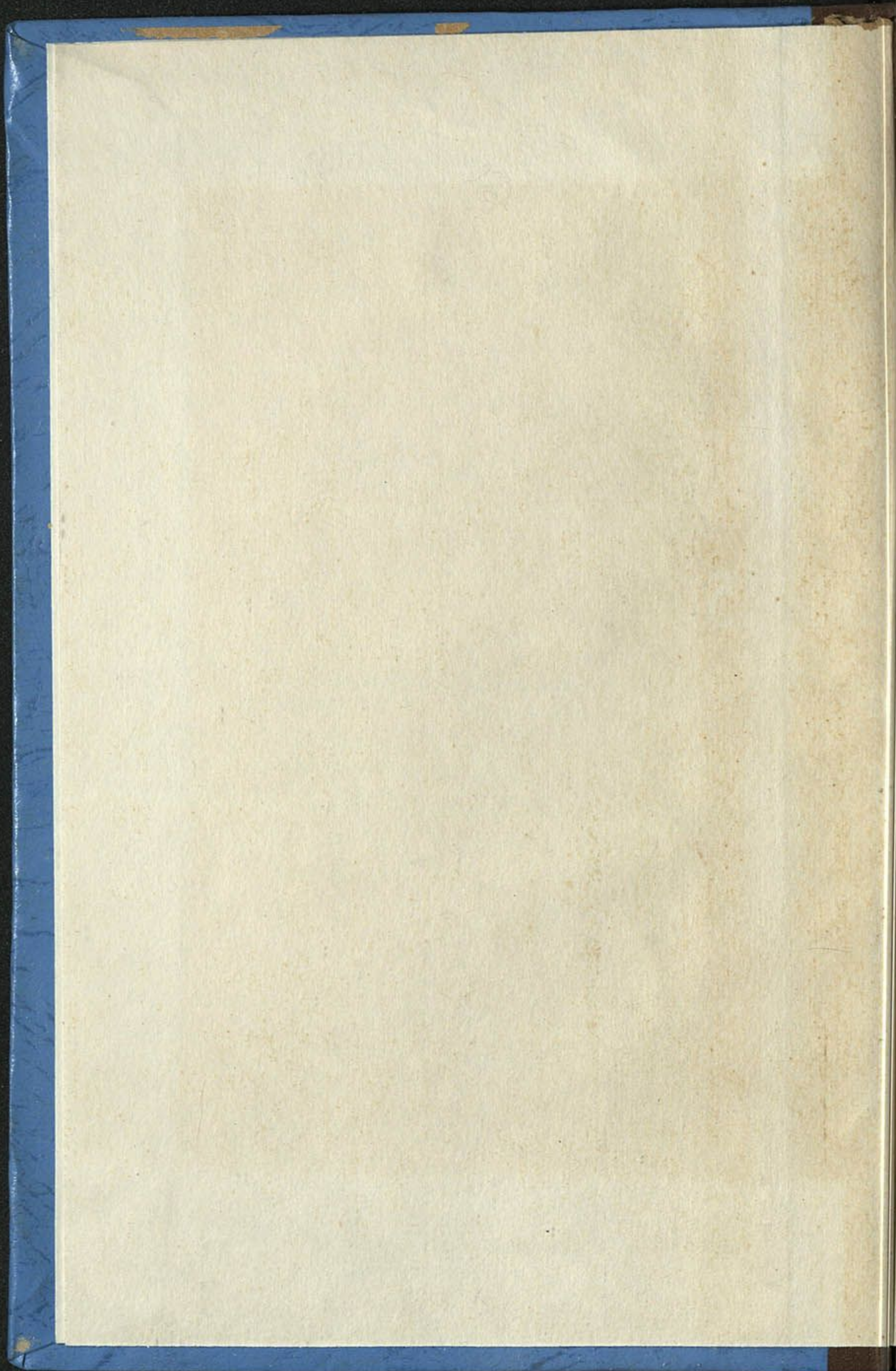
№4

24 МАЯ

1929. №4. ВЯСНО

05 мэр 3496

ВЯСНА

ШТОМЕСЯЧНЫ ЛІТАРАТУРНЫ ДАДАТАК
ДА ГАЗЭТЫ „КАМУНСІТ“.

№ 4 (13). 24 мая 1929 г. № 4 (13).

ЗЬМЕСТ: Апавяданьні: ШАТАН—М. Мікіцін, ВЕЧАРАМ—
С. Тодараў, ВЯСНОВАЯ ІМПРЭСІЯ—Б. Мікуліч. Вершы: Кавалёва,
Суналы, Атавы, Кохана і Жаўрука. З сялянскага гумару:
Стратановіч.

5555

Бібліятэка
АН БССР

М. Мікіцін.

Ш а т а н.

(Апавяданьне).

— „На ўсё свая прычына ёсьць, нават і скула на баку на сядзе бяз прычыны, а ня то, што там якое другое“,—так казаў бывала мой дзед, тлумачучы якую-небудзь праяву.

— Дзеду, мой дзеду! Заелі цябе без пары твае прычыны, рана паклаў ты ў зямельку сыпкую косткі свае старэнькія, рана пакінуў ты ўнука свайго без сябе разьвязаць самому даўняны праявы жыцьця чалавецкага, шукаць прычыны, што выклікала іх. Няхай лёгка ікнецца табе, мой дзядуню! Унук заўсёды памінае цябе...

Так і тут.

Можа і ня прышлося-б і ехаць у гэтыя маразы з маім цікавым вазьніцаю; можа сядзеў-бы дзе ў якім-небудзь заездным доме, у пакойчыку маленькім, з танюсенькімі сьценамі дашчанымі, выклеенымі выцьвіўшымі абоямі, адмысловымі ўзорамі цьвілі зялёнае расьпісанымі, у пакойчыку з пахам паветры пракіслае, чаду халоднага; можа паглядаў-бы ў вокны сьнегам запарушаныя ды пры-

слухаўся-б да сьпеваў цягучанудных завірухі лютае, чакаючы канцу ўсяе музыкі; можа-б... і што там казаць, што магло-бы быць, каб ня сустрэўся-б у чайной Дому селяніна з Максімам Драздом, хлопцам-камсамольцам, які на сваім коніку старым прыцэг клёпкі, што падрадзіўся быў завезьці ў горад.

І трэба-ж было Максіму Дразду ехаць за пятнанцаць вёрст ад свайго пасёлку на лесашляху на клёпкі, адтуль потым цягнуца вёрст за пяцьдзесят у горад каб атрымаць якіх кольвэк рублі са чатыры; мерзнуць, стынуць самому з канём у дарозе дзень і ноч; рваць сваё жыльле на гурбах, у сумэтах сьнегу наваянага, памагаючы, надхапіўшы над аглабляю, каню выцягваць цяжкі воз; адаграваць замерзлы хлеб на агні раскладзенага на ўскройку лесу цяпла і, пакуль адсапнецца конь, тут-жа паядаць яго нападтаўшым; стаяць затым у чарадзе і чакаць сваёй чаргі, каб здаць у склад клёпкі прывезеныя.

Зьлічана-66

Державна Публічна
БІБЛІОТЕКА УРСР

ВЕНАГА
БІБЛІОТЕКА

Эх, ня іначай як на ўсё гэта свая прычына!

Прыщёртая, нібы прымасьленая, бліскучая дарога, што бегла насустрэч здалёк, здавалася бясконцай.

Белая роўнядзь, атарочаная па краёх зубчатаю атарочкаю—лесам, распрасьціралася аб апал дарогі і сваёю яскравасьцю сьляпіла вочы.

Нязмоўчны скрып на розныя лады і галасы палазоў, пасарпваньне заіндзевелага коніка, гудзеньне тэлефонных правадоў, пацмокваньне час-па-часе маладога вазьніцы Максіма Дразда—ўсё гэта навявала нейкую дромю.

Размаўляць не хацелася, ды і нельга было: мароз з вецяркою сваймі пякучымі, подыхамі прымушаў як мага шчыльней загортвацца ў кажух, яшчэ глыбей насаўваць шапку на вочы, а ногі хаваць у сена. Надта ўжо дасьціпны быў: усюды пранікне, забярацца.

А дарога доўгая, доўгая...

Пад аднастайную музыку павелікі мімавольна паволі заплюшчваліся, гукі ўбягалі некуды ў бязьмежжа, плылі, зьнікалі?

Моцны штуршок і... дромю як і ня было—то раскаціліся без падрэзаў сані і ныраюць па гурбах.

І зноў перад вачмі пераходзяць тэлефонныя слупы, маячыць белы бок коніка са зьехаўшымі на рытнікамі пяньковымі; дробнае перабіраньне тонкіх асьнежаных ног, ды там-сям кусты ў сумэтах сьнегу пасьледжанага.

Лес. Дарога між тоўстых, з нізка апущчаным гальлём хваіх, віецца зьмейкаю рудаю.

На цёмных касматых лапах хвойніка пухкія ўбёры сьнегавыя, на пянушкох, што тырчаць нібы рэдкія чорныя зубы ў роце, вялізныя белыя шапкі. Зацішна. Конік спыніў свой бег, паматваючы галавою, павольна прочыць. Вазьніца, ў аблаву хае шапцы з зайчыны ў кароценькім старым кажуху лапленым, дзве лапкі ў удвойчы болей, чым гаспадару гадоў і ў лапцях худых, зьлез з розвальняў і каб нагрэцца ступіла на паўзбоч і пачаў

вырабляць нейкія адмысловыя дзікунскія скокі:

— Ну і мароз, каб на яго нарад! Пячэ, аж усё кініць,—падскокваючы праказаў хлонец. Твар яго даволі худы, з буйнымі рысамі, пасінеў з марозу, сьцягнуўся і толькі вочы з-пад густых броваў паблісквалі яшчэ юнацкім запапам. Проста прыходзілася дзівіцца, адкуль бралася ў хлопца такая трываласць.

— Так!.. Мароз ня ў час падскочыў. Халодна, ды так яшчэ апрануўшыся. Цяплей трэ' было апрануцца.

— Няго-ж ня трэ' было! Ды яшчэ як не пашкодзіла-б, але няма ўва што. І гэты кажухок на нас з бацькам на абодвух: сваіх авечак яшчэ не нагадавалі з маткаю—не пасьпелі, а купляць, ці накупляешся ўсяго. Я вось узяў яго, кажухок, а бацька ў хаце калее,—хукаючы на чырвоныя, як ракі печаныя, рукі дадаў Максім Дрозд.

— Дык чаго-ж было емаць у такіх халады?

— Хм... чаго?!.. А ў нас спраў няма, ці што? Трэ' было, ну і паехаў. Ня бібікі-ж б'ем, а жывом.

Максім Дрозд, як відаць, ня надта любіў размаўляць, але свае асабліваю самастойнасьцю і трыманьнем зацікавіў мяне.

— Э!.. Ты!.. Шаваліся!.. А то вушы апусьціў і цягнуешся, як буржуй на прынудзілаўку,—падганяючы коніка, пагразіўся гаспадар.

— Хай ідзе паціху, замарыўся бягучы ўвесь час.

— Замарыўся?... Стары ён, а не замарыўся. На жывадзёрню гналі, а мы з бацькам і купілі, падкармілі троха—вось і конь. Трэ' было ж на якім небудзь зямлю абрабляць, самому-ж у хамут ня лезці,—папраўляючы на рытнікі паясьніў Максім.

— Няўжо-ж нельга было хоць крыху маладзейшага купіць?

— Нельга было?!.. Чаму не, абы грошы. А з пугі ды з дуды багата не пашыкуеш. Мы-ж пастухамі былі: і дзед, і бацька, і я сьвіней ды цялят пасьвіў. Цяпер вось толькі на зямлю селі—гаспадарамі, як іно гавораць, зрабіліся.

— Ну і як?!..

— Што, як?!..

— Яшчэ і дзе...

— Гаспадарыць як?..

— Гаспадарыць?!.. Гаспадарым!.. Нішто, ня горш за другіх—з торбаю пад вокнамі не цягаемся. Каля яе, зямелькі, з розумам, з розумам трэба хадзіць, а не абы як. Навучыліся — жыцьцё навучыла, ды людзі.

— Так!..

— Ну, ты, стары, тупай!..—хлёснуўшы ў наветры пужкаю, зьвярнуўся вазьніца малады да каня,—зарабляй, зарабляй, а там: падмену хутка дамо.

Сваймі развагамі, поглядамі дарослага чалавека, сваім юнацкім задзёрам Максім Дрозд усё болей і болей цікавіў мяне, але як ня імкнуўся я ў распытваньнях здаволіць сваю зацікаўленасьць, ён надта асьцярожна, спыхваў і не ўсяго сябе даваў зразумець.

Лес кончыўся. Разагрэўшыся, хлопец ускочыў у розвальні і падабраў вожкі.

— Ну, адеопся, стары, крыху?!.. Цяпер тупай шпярчэй, а то глядзі і ноч накрыве нас у дарозе.

Сонца забыталася ў карунках зялёнага лесу—ня відаць яго. На ўсходзе гусьцела сінева, заход тлеў вугальлем у печы. Вецярок прынёс слабы, гаркавы пах дыму—на вёсцы дымлі коміны.

— Недалёка засталася ехаць нам, неўзабаве дома будзем, там і нагрэем як сьлед.

І зноў дарога бяжыць насустрач, і зноў пад палазамі аднастайна паскрыпае сьнег.

Як не сьняшыліся, а заначаваць давялося завярнуць да майго знаёмага пасялкоўца Антона Вішні—мароз ня даў мажлівасьці ехаць далей.

Быў ужо ня раньні час.

Адагрэўшыся і паразьмяўшыся, сядзеў я з гаспадаром ля камінку ў цёплае хаце. Дзеці ягоня, нагузаўшыся за вечар, спалі, раскінуўшыся на палу там, дзе кожная здужыў сон.

Максім Дрозд залез на печ выгрэцца і ў цішыні хаты чуліся то мармытаньне, то пасьвітаньне разморанага хлопца.

Пад мернае гурчэньне самапрадкі (гаспадыня сьняшылася дапрасьці лён на кужалі) прыемна было слухаць гутарку Антона. Кожная

костачка, кожная жылачка адпачывалі ў цяпле, і здавалася, далёка адсунуліся назад і доўгая дарога, і траскучы кіпень—мароз.

— Ё-ы-ы-ш... выігрывае Максімка носам, усё роўна як музыка на дуду,—прыслушаўшыся крыху, зазначыў гаспадар,—замарыўся і сасьмяг бедалага ў сваім лапле-ніку. На гэты раз не пашанцавала яму—маразы падхапіліся не на жарты, сіберныя. Скацінь, кажуць, мерзьне ў хлявох халодных.

— Нейкі дзіўны ён. Ніяк не даб'ешся ад яго якога слова.

— Ня ў гэтым справа, ня дзіўны ён, а добры гаспадар. Бацькі ды пасялкоўцы часамі не разумеюць яго, высьмейваюць, кпяць, вось ён і не надта гаворкі. Правільную лінію вядзе ён, ды ня ўсім бывае ўспадабае. Максім сваё, бацькі сваё, а там, глядзіш, на дапамогу бацьком і пасялкоўцы, якія пацямней—так і ваююць, зацята ваююць. Вось і цяпер ездзіў ён, грошы зарабляў: стыкнуліся з маткай...

— Ну і што?!..—мімаволі перацніў я Антона.

— Ды лепей зачну спачатку...

— Во, ўжо пачнеш людзям галаву дурыць усю ноч... Ім адпачнуць трэба з дарогі, а ня байкі твае,—мусолячы пальцы і ня спыняючы жвавы рух калаўрота, адгукнулася гаспадыня.—Можа ім і ня цікава слухаць цябе...

— Ат, ведаеш ты багата...—Чаму ня цікава?.. Цікава, і спаць класьціся яшчэ рана.

— І сьмеху-ж бывае, як распачнецца ў іх змаганьне... Нядарма-ж матка шатанам яго празвала...

— Як раз як ты! Та-а-акі самы!.. Выхваляйся, выхваляйся сваёю раднёю! Убачыў ужо староньніх...

— Во, і радню ўжо знайшла! А радня тая сёмая вада на кісялі, як той казаў,—зьявруўся да мяне Антон.—Ты, баба, знай рабі сваё і нам ня мяшай.

Антоніха нічога не адказала, павярнулася бокам, а калаўрот, бы той чмель у вакне, злосна загуў.

Антон маўчаў і над нечым, здавалася, думаў; пальцы міжвольна перабіраюць столь; у хаце павісла ціша, у якой бы нейкім пра-

тэстам чулася гурчэньне самапрадкі.

— Так!.. Дык на чым гэта я... — бы прачнуўшыся папытаў Антон, — а!.. Так вась бузуюцца, бузуюцца бывала ў хаце, потым перакідаецца ўсё на пасёлак. Пасёлкаўцы спачатку прыслухоўваюцца, прыглядаюцца, затым паступова адзін па адным уцягваюцца і самі, а тады бушуе пасёлак. Ой, бушуе!..

Дразды гэтыя самыя спрадвеку былі вядомы як адменныя пастухі: і дзед і бацька, хапіла і Максімку.

Адна толькі і розьніца, што дзед пасьвіў у паноў, а бацька з сынам у вёсцы. Зямлі сваёй ніколі ня мелі, жылі ў нейкае хібарцы. Здавалася, і скончыць век ім так, пастухамі патомнымі. Такая была і думка склалася ў вяскоўцаў, а тут жыцьцё ўсё роўна, як насьмішку зрабіла — пацягнула Максімкавага бацьку на гаспадарку. Ці то абрыдла ўжо за ўвесь век цягацца за скацінаю, ці то так, якая прычына сталася, але сталі дабівацца зямлі, сталі дабівацца пасёлку.

І далі ім, а узьняцца, пераехаць ня ўсілах. Сям'я вялікая—восем душ,—а работнікаў толькі што сам Аўтух, ягоная жонка Параска ды вась Максімка, а там малыя ды старыя: з маёмасьці хоць-бы табе хацёнка якая людзкая, гуменца, конік—ну, нічога няма—галоты, пралетары вясковы, адным словам.

Вась тут і пачалі вяскоўцы кпіны строіць: „гаспадары, ды гаспадары; чаму ня йдзеце ў свой маёнтак?“ Не даюць жыцьця, не даюць праходу... Б'ецца бацька, маці, а сын вазьмі ды ўступі ў камсамол. Ведаеш сам, што нашаму сялянству было гэта горай за нож востры, цяпер папрывыклі ўжо крыху, а раней... і ўзьнялася было першай маці, давай яго лацяць, давай яго клясьці, з хаты гнаць гонам. „Шатан ты, вырадак! Каб бацьком памагчы на гаспадарку ўзьбіцца, так у камсамол пашоў сабак дражніць...“ А Максімка сабе ціхенька, лагодненька: „Ціху вы, мам. Толькі камсамол і паможа нам у людзі выбіцца“. Як пачуе Параска гэта,

яшчэ горай распаляецца, ну проста кіпнем кіпіць. За ёю пачаў бацька, а там і людзі: „Шатан ды шатан, камсамол ды камсамол“, толькі і чуе хлапец.

— Ну, а цяпер як!?!..

— Ды пачакай, не сьпяшыся, а то збунтуеш усё..

— Мялі, мялі, вятрак ты пусты! Дай ты хоць чкавеку адпачнуць! Памрэш, мусіць, калі не дагаворыш,—накінулася на апавядальніка жонка.

— Ды я што, я нічога! Цікава... Так вась і пашла за Максімкам усьлед мянушка „шатан“.

Тым часам хлапец ня сьпіць. З дапамогаю камсамолу зарабляе грошы, працуе і ўсё нясе бацьком. „На, тата, дапамогу ад камсамолу. Вазьмеце, мам, грошы.“ Як убачылі, што хлапец і дома працуе і так зарабляе—памякчэлі крыху, асвойталіся і зьмірыліся з ягоным камсамолам.

А там лесу на хату далі, там грошы пазычылі, глядзяць людзі: Дразды бокам-скокам у гаспадары выходзяць. Кароўка, конік такі-сякі—гаспадары дый годзі. Цікуюць, прыглядаюцца суседзі як павядзе Аўтух сваю гаспадарку. Вась тут і зноў узьнялася было ў іх завіруха, а пачалося вась з чаго.

Неяк у сьвятошны дзень уваходзіць Максім у хату з нейкім маладым хлапцом, дык бацьку: „Хадзем, тат, зямлю глядзець.“ — „Якую зямлю?“,—пытае Аўтух. — „Ды нашу зямлю, каб ведаць, што на ёй лепей сеяць і як.“ — „Зноў, чмута, чмуціць пачынаеш? Во, гаспадар знайшоўся!“ Максім усё сваё:—„Пойдзеш, тата, з намі?...“ — „Не, не пайду. Няма часу мне глупствам зацімацца. Зямлі ня бачыў!..“ — „Ну, як сабе хочаш“,—і пашлі.

Зацікавіла бацьку, як гэта яны будуць зямлю глядзець. Вышаў на двор, нібы так па сваіх справах, а сам паглядае. Бачыць, ходзяць хлопцы з месца на месца, нешта поркаюцца. Вышаў і дзед Захар,—„Што гэта за праявы?“ — пытае.—„Ат, так! Зямлі ня бачылі, зямлю глядзяць.“ — „Во, рабіць няма чаго галузам, дык дурэюць...“

Увечары прышоў дамоў Максім і кажа:—„Тата, аграном казаў лу-

бін сеяць трэба, хлеба болей будзе.— „Каго?!“ — „Лубін трэба сеяць, казаў аграном...“ — „Ведае твой аграном. Лубін!.. Мо' яшчэ якую трасцу. Лубін!.. І напрыдумал-ж людзі. Пад'ясі з яго хлеба!“

І закіпела ў хаце Драздоў, як у гаршку.

Максім ім тлумачыць карысьць, яны сваё, а тут і пасёлак. Толькі і чутна: „Лубін—бубен, бубен—лубін...“ А да таго-ж і дзед Захар яшчэ падліў масла ў агонь. На сходзе, што праводзіў аграном з Максімам у пасёлку, і кажа: „Мужчыны, досыць слухаць іх! Лепей паслухайце мяне старога, якую практыку я зняў з гэтага іхняга бубену. Узяў гэта ды паспытаў. А мужчыні, а браткі, які-ж ён горкі—у рот нельга ўзяць; палын—палынам, такая гарэчка! Тады даў сьвіньням—не бяруць таксама. Вось які ён, бубен той, а яны—хлеба будзе болей. Няхай самі ядуць яго“.

Доўга спрачаліся і на сходзе, і ў хаце, а потым Максім і кажа: „Добра, тата! Ня хочаш паслухаць—ня сей. Дай мне маленькі кавалачак—я сам засею, а тады будзем глядзець, хто правы“.

Не згаджаўся спачатку Аўтух, але такі ўламаўся. Засеяў Максім лубін. Расьце ён ды прыгожа так, а як зацьвіў, усім пасёлкам хадзілі, глядзелі.

Хваляваўся хлопец—а што, як ня выйдзе нічога—засьмяюць, кпінамі згоняць. Тым часам пасялкоўцы свае вопыты робяць—каровам даюць, коням падкідаюць—не ядуць. Пакручваюць галавамі, пасьміхваюцца...

Потым кінулі. Перамога была Максімава. Цяпер усім пасёлкам засяюць—праканаліся.

Зараз новая барацьба ідзе. Матка з сынам схапіліся, але Максіму ўжо значна лягчэй—бацька неўзаметкі ад другіх яму дапамагае—спачувае.

Прычынаю змагаганьня—попел.

— Годзі, мам, грошы выкідаць дарэмна,—кажа надоечы Максім да маці, як яна бучыла бяльлё.

— Якія грошы!.. Ачмурэў, ці што?!.. Мо' зноў што выдумаў?..

— Выдумаць ня выдумаў, а пад-

лічае, колькі рублёў павыкідалі за плот?.

— Рублі за плот?! Чмута ты!.. Тут над кожнаю капейкаю дрыжыш, а ён—за плот. З старое маці ўжо кпіны строіш? Шатан ты, шатан!..

— Вы паслухайце толькі. Попел выкідаеце, калі-нікалі ў бук бярэце, а гэта лішнія грошы, лішні хлеб. Попел трэба збіраць.

— Попел?!.. Во, я так і ведала!.. Зноў з камсамолу прынёс. Зямлі хай болей дадуць, дык і хлеб будзе, а ня то што попел збіраць. Дзе гэта відана, каб людзі попел збіралі. На хлеб яго будуць мяняць, ці што?!

— Ды не, мама! Мы яго на поле ці ў гарод. Во буракі парастуць! А бульба!..

— Я табе зьбяру, я табе дам паскудзіць у хаце. Ubачыш ты ў мяне і буракі, і бульбу. А хвігу ня хочаш?!.. Ён будзе попел збіраць, а сам у нямытае, закарэлае кашулі хадзіць!.. Гэта-ж людзі як пачуюць—засьмяюць цябе, дурніца ты!..

— Нічога. Пачуюць і яны. Закон такі вышаў.

— Закон!.. Закон!..

— Ну добра, мам! Вы ня збірайце, сам буду, а каб кашулі былі чыстыя, я вам мыла куплю. Будзеце сабе і мыць і бяз попелу.

— Дурніца ты быў, дурніцай і застаўся. Грошы, грошы дзе ты возьмеш мыла сваё купляць? Я табе дам, ці бацька? Во, чмута, так чмута! Шатан і толькі!

— Ну і праўда. Няма ведама што напрыдумлялі. Мой, і той зьдзяцінеў—і ён збірае... Ці бачылі вы гэта?—прыбіраючы ў кут самапрадку азвалася Антоніха, — ну і сьвет! Ну і людзі!

— Так вась шатан зарабляе цяпер грошы. Зразумеў, што гэта за хлопец, чаму мароз не мароз, сасьмягне, скалее, а едзе. Так вась яна прычына дзе! А цяпер будзем класьціся спаць, а то ўжо і другія пеўні, і з дарогі яно не пашкодзіць адпачыць. Заседзіліся... Жонка! Сьцялі вась тут, на лаве.

— Дзеду мой, дзеду! Не давляло-ся табе пры жыцці пазнаць га-лоўнае прычыны, прычыны, што штурхае некалі цёмную, жабрац-кую вёску ўперад. Як-бы рады

ты быў ведаць яе! А далася яна, прычына гэта, людзям у рукі ма-залёвыя толькі ня так даўно, і завуць яе, прычыну гэтую, сьвя-домасьцю і змаганьнем.

Я шчаслівейшы за цябе, дзе-ду!..

Вясна прышла.

АЛ. ЖАЎРУК.

Новы верш.

Адшастаў дзень. Вясновы адвечорак
Здалёк махнуў зялёным рукавом...

Дзесь за вакном ў вясёлкавых сузор'ях
Зацьвіў электрыкай закураны завод.

Цяпер жыве... А помню ў тую восень
Трубой забытаю глядзеўся хмура

ў высь

І іржавелі сонныя калёсы,

І зьвіснуў пас ў бясьсільлі

няжывым.

Тады народ, забыўшы голад сіні,

Забывшы ўсё, праз стынь і слоту дзён

Пайшоў адважна бараніць краіну

Нясучы помсту ўзбухшую ў грудзёх.

Агнём палалі ветраныя крэсы

І гарады ўздымалі гул наўсцяж...

Тады, пад грохат батарэйных песен,

Савецкі край узьняў чырвоны сьцяг.

Гады ішлі, струхнелае крышылі;

І страшным быў людзей адвечны гнеў...

А сёння зноў заліліся машыны
Стазвонным гімнам працы і вясне.

І кроў буяе імпэтам нястрымным

І маладосьці, здэцца, не астыць,

Калі ўстаюць пад сонцам індустрыі

Савецкіх фабрык здані-карпусы.

І ў нашы дні вялікае будоўлі

Ярчэй, ярчэй оьцягоў жывы пурпур.

І ў правадах—сталёвых жылах б'е

Шалёным рытмам электрычны пульс.

Цьвіце краіна барацьбы і працы

Пад шэlest ніў і гулкі звон машын—

Таму і песен сонечных, юнацкіх

Мажорных гам акорды плаваць шыр.

Таму я повен радасьці нястрымнай

І не шукаю іншае красы,

Калі ўстаюць пад сонцам індустрыі

Савецкіх фабрык здані-карпусы.

Рагачэў.

С. ТОДАРАЎ.

Вечарам.

(Апавяданьне).

I.

Проста ляжала, загіналася крута на заваротах і знікала ў далі вузкая дарога, а з абодвух бакоў густым хмызьняком абступаў стары лес.

Калі цёмнымі восенскімі вечарамі, у навальніцу летам, доўгімі зімовымі начамі пачынаў шумець, стагнаць лес, жудасна рабілася ад гэтай дзікай музыкі. А калі ў лесе стаяла нязвычайная, мёртвая цішыня і бег ледзь чутны шлох, здавалася, што нейкую таямніцу хавае лес, недзе што-та прытулілася, і мімавольна апаноўвала асьцярожнасьць, недаверлівасьць к самавітаму супакою старага лесу.

Гэтае-ж пачуцьцё было ў міліцыянера Дубава, ехаўшага верхам лясной дарогай, і сьняшаўшага, каб хутчэй праехаць гэты, цягнуўшыся на некалькі вёрст, густы лес. Вечарэла. Пасьля душнага жнівёнскага дня нейкая млявасьць была навокал; маўчаў лес, і толькі часам ад лёгкага вецярка нехаця варушыліся верхавіны дзярэў. З правага боку лесу паказвалася сіння, цяжкая хмара, і ў далячыні чуўся глухі грукат грому. Набліжалася навальніца.

Дубаў на хвілінку затрымліваў шпарка йшоўшага каня, здымаў шапку і зморана абціраў потную галаву; папраўляў зьбіўшыся ўперад кабур з наганам і сумку з паперамі.

Да мястэчка было яшчэ далёка, а ён і паловы дарогі ня ўехаў, і Дубаў зноў паганяў свайго каня, трывожна пазіраючы на насоўваючуюся хмару.

«Ад дожджу ўехаць-бы!»—думалася, бо не хацелась быць у навальніцу сярод моўклага цяпер лесу.

II

Заношаная шыняля, выліняўшы чырвоны акалыш шапкі, цьмяныя, некалі бліскучыя гузікі—сьведкі, што Дубаў даўно службыць. Спачатку армія, вандраваньне па франтах, цяжкасьці вайсковай службы. А цяпер шэсьць год у шэрагах міліцыі. Бацькі даўно памерлі і Дубаў адзін. Праца ня лёгкая. Амаль не расстаецца ўвесь час з гэтым канём, з наганам у кабуры. Заўсёды на пагадове: там заб'юць, там самагон вараць, там падпал, і ўсюды трэба пасьпяваць.

Заўсёдная барацьба ў жыткі зрабілі Дубава суровым, замкнёным. Няпрыглядны твар, усё аблічча казала, што гэта чалавек дзіклівы, абыякі да вакольнага, што хвалявала, турбавала астатніх людзей. Але-ж гэта замкнёнасьць толькі з выгляду. І запраўды пад чорнай шыняляй білася гарачае, чуткае сэрца, адгукаўшаеся на ўсялякую жыцьцёвую дробязь, і з пад густых бровей глязелі ўважныя і зоркія вочы. Сёньня зьвяртаўся з вёскі, вась за гэтым вялікім лесам. Шмат розных спраў было там: і грошы пазыскаць, допыт зрабіць і іншыя. Калі Дубаў пад'ехаў да новай, вялікай хаты, дзьве сабакі лаянкай сустралі. Па прасторным, крэпкім будынкам бачна было, што гаспадар жыў заможна.

Сям'я сьнедала, і на прывітаньне Дубава ніхто не адказаў. Толькі няпрыхільны позіраў гаспадара з хітрымі вачмі.

— Я да вас па справы...—адразу прыступіў Дубаў.

— Дай, кончыць! Бачыш, права-слаўныя сьнедаюць!—груба пачулася ад гаспадара, сядзеўшага пад абразамі. Дубаў пацягнуў плячмі. Прыходзіцца чакаць. Потым, калі скончылі сьнеданьне, гаспадар доўга махаў рукой перад абразамі, і тады зьвярнуўся да міліцыянэра.

— Ну што скажаш?

— Мне трэба зараз атрымаць з вас 10 рублёў—штрафу за продаж самагону,—заявіў Дубаў.

— Што? Што, ты кажаш? З мяне дзесяць рублёў? Ды хутчэй я з мейсца ня сыйду, чым буду плаціць!—закрычаў гаспадар.

— Нямашака-ж у нас нічога! А мы-ж бедныя! Дзе-ж нам, што ўзяць!..—загаласіла жонка і падбегла да Дубава.

— Далібог ня вінаваты! Хай, агонь спаліць мяне, хай громам уб'е, што ня вінаваты! Падкінулі ўсё—людзі паклёп зрабілі! Чысты мы, чысты! Як сонейка яснае...

— Бязьвінны,—падумаў міліцыянэр. Тыдні два назад знайшлі новенькі самагонны апарат. Сам гаспадар быў на ўсю ваколіцу—упарты і спрытны самагоншчык. Прыкра рабілася ад двудушнасьці людзей.

— Грошы вы павінны аддаць зараз, альбо заўтра прынесці мне!..—цвёрда сказаў.

Гаспадыня, бачучы, што нічога не дапамагае, ужо лісьлівым галаском, салодзенька пад'яжджала:

— Мо' таварыш, змарыліся? Садзецеся, калі ласка! Мы зараз, вось сальца засмажам... а калі хочаце, бутэлячку паставім—сьвежанькай! А, таварыш? Садзецеся, садзецеся! Зараз усё будзе!..

Адзін дарослы сын маўчаў, сядзучы ля вакна на лаўцы. З злосьцю, па-воўчаму глядзеў.

«Ворагі—ня людзі!»—падумаў Дубаў. Параныў сёньня лепш заста-віць у сунакоі.

— Заўтра мне раніцай грошы абавязкова прынясеце! Я буду начаваць у члена сельсавету!—і гэтым скончыў з імі гутарку, выходзячы з хаты.

Разазлаваныя рашучасьцю міліцыянэра гаспадар з гаспадыняй навывперадкі лаяліся, сыпалі праклёны сьледам Дубаву.

— Каб вас вымаліла ўсіх! Ах, каб вас сухоты пазадусылі!..

І пад гэту лаянку міліцыянэр выехаў з двара. «Ворагі!»—яшчэ раз падумаў.

Ноччу ня спалася. У хаце было жарка, зьвінелі пад вушмі дакучна камары, і дзе-та стракатаў конік. Паветра цяжкае—давіла грудзі. Варочаўся з боку на бок. У галаве цьвікам сядзела сёньняшняе здарэньне. «Хіба-ж, я сабе ўсё гэтае ў кішэню?»—узьнікала крыўдная думка ад усёй лаянкі, ад праклёнаў... «Ці гэта-ж разбагацеў я за шэсьць год?» А ў самага гэтая шынэля ды невялічкі куфар з усялякай дробязью. Усё багацьце! Колькі яго за час службы лаялі, абражалі, прапанавалі грошы і розныя канітоўныя рэчы. Але Дубаў заўсёды проста, сумленна выконваў тое, што належала. «Так трэба, так і раблю! І буду далей рабіць! Ці гэтае сабе ў кішэню?»—зноў падумаў Дубаў.

Назаўтра раніцай, як загадваў міліцыянэр, прынеслі грошы. Сам гаспадараў сын, што ўчора—нядобра пазіраў на Дубава—прынёс грошы. Увайшоўшы нічога ня сказаў і кінуў на стол Дубаву дзьве крэдыткі.

— На, бяры! Але гэта... гэта табе так...!—ня скончыў чагось-та з пагрозай. Стукнуўшы дзьвярмі, вышаў.

Хацелася Дубаву крыкнуць на гэтага чалавека, хацелася затрымаць

— даць адпор, але ўскавнуўшы з мейсца, махнуў рукой. «Хай, злуецца! Ня першы раз!» «Злодзі! Першы злодзі на ўсю вёску!» — адклікнуўся член сельсавету.

III

Непакоіла цяпер штосьці. Пачуе сёння трывожна адгукалася на сэрцы.

«Чаму ён казаў?» — усплывала думка і Дубаў інстыктыўна напраўляў свой кабур з наганам.

«Шкода, што спазніўся! Пакуль скончыў справы, а ўжо сонца стала зьніжацца! Ды і навальніца ідзе!..» — разважаў з сабой, пазіраючы на заціхлы лес, на хмару.

Конь шпарка йшоў. Але, здавалася, што ня будзе канца лясной дарозе... Мала меў Дубаў прыемнага ў жыткі. Хоць яго паважалі, цанілі, як добрага і сумленнага таварыша. Ня ведаў ён інтарэсаў, апрача сваёй службы, апрача, што сустракаў па службовых справах. Але чалавечае сэрца заўсёды чагосьці шукае! Апошні год здарылася, што было асабістым, дарагім, што Дубаў хаваў у глыбіні сэрца.

Пачалося так. Харчаваўся ён у аднаго селяніна на мястэчку. Некалькі год не прыкмячаў цікавага, асаблівага для сябе ў сям'і Якуба. Звычайныя людзі, як усе! А гэтую зіму стала хадзіць на лікпункт дзяўчына Якубава — Волька. Была няпісьменная. І кожны вечар, калі Дубаў прыдзе, заставаў за лемантаром. Водзячы пальцам па радку, Волька разбірала літару за літарай. А вось з пісьмом было надта цяжка. Ня слухаліся пальцы, зацвярдзелыя на сенажацях, на жніве за сярпом. Нейк не давалася навучыцца пісаць, ды заняткі на лікпункце ня кожны дзень. А навучыцца вялікая ахвота была. І вось, як вольны вечар у Дубава, Волька да яго!

— Дубаў, Дапамажы пісаць! Ну, залаценькі, памажы! Вельмі-ж мне цяжка!

Ня мог адмовіцца, як сьнег ад вясновага сонца, таяла сэрца. Сам малаадукаваны, садзіўся з Волькай за стол. Браліся за вучобу абодва. Часам браў яе няслухмяную руку, і сумесна — алоўкам вывадзілі цяжкія літары.

— Хм, настаўнік! — недаверліва казаў Якуб, лежачы на печы. Адтуль пазіраў на заняткі, пачэсываючы сабе хрыбет.

— Дзяўчыне, мо' хлапца час шукаць, а яна ... навука! Во, вазьму лейцы, ды стану ахажываць! Будзеш ведаць, як дарэмна газу паліць!..

Але адразу на гэтым сьціхаў. Успамінаў, што на сваёй жыткі не прачытаў ніводнага друкаванага слова. І калісь прыходзілася падпісацца дзе-небудзь, дрыжэўшай рукой ставіў чатыры крывых крыжыкі.

— Якуб, настаў крыжыкі! — дражнілі другі раз маладзейшыя — пісьменныя суседзі. Саромна рабілася, і цяпер патайна здаволен. Вось хлопчык сканчвае школу, а вось няпісьменная Волька таксама будзе чытаць... «Народ другі пашоў! Ня хоча жыць як раней!» — разважаў.

Калі Волька канчала пісаньне, чытаць, у сьвятошныя дні пачыналі гуляць у самадзельныя шашкі. Навучыў ён яе ходам, усякім мудрасьцям гульні. Шашкі — выразаны з сырой бульбы, а дошкай водкладка з сшытку. Але нічога, і ня раз Волька абыйгрывала свайго вучыцеля. Ня ўстрымліваўся нават Якуб: лез з печы, зацікаўлена сачыў за гульнёй. Прымаў бок заўсёды Дубава, бо нейк непатрэбным лічыў для мужчыны стаяць на абароне жанчын.

— Ну, зьела! А? — рагатаў, бачучы няўдалы ход дачкі. — Так яе, ў корань...

Служба, адлучкі не давалі магчымасці заўсёды праводзіць час радам з Волькай. Звык к ёй. Цянула, калі доўга ня бачыў.

— Дубаў! Дубаў!—крычала аднойчы міліцыянэру, прыйшоўшаму насяля доўгай адлучкі.

— Бачыш, я пісаць умею!—і, сханіўшы аловак, спрытненька напісала на паперы вялікімі літарамі: «грамадзянка Волька Якубава».

— І цябе ўмею напісаць—і ўнізу вывадзіла: «ліцанер Дубаў».

— Гэта ня таткіны крыжыкі,—хвалілася.

Усе больш чытае Волька, усё лепш піша. Паступова і без дапамогі Дубава, але заўсёды стараласяказаць яму свае посьпехі.

Кожны вольны час садзілася вечарамі за лемантар. Чытала апошнія старонкі, бо лічыла іх самымі цяжкімі. Ганарылася, што перамагла. Сядзеў Дубаў насупроць. Слухаў, часам напраўляючы.

«Ад в-веку м-мы с-спалі,

і н-нас р-ра-збудзілі...»—

старанна вывадзіла Волька. У хаце рабілася ціха, бо сам Якуб і яго жонка вельмі любілі паслухаць.

— Так і напісана—«разбудзілі?—запытваўся Якуб і, пачуўшы пэўны адказ, задумываўся.

Беглі няпрыкметна гадзіны доўгага зімовага вечару, беглі прыемна, а за вокнамі шарпала сьнежнымі лапамі па шыбах завіруха, забіралася ў комін—выла, ці ноч ціхая вісела з яснымі зоркамі над мястэчкам, ды па закуцьцю стукалі сівыя маразы. І цяпер толькі зацяміў Дубаў, што няскладны падлетак Волька ўжо дарослая дзяўчынка з ласкавамі чорнымі вочкамі. Сядзеў, любуючыся яе смуглым задумленым тварам, тонкімі дужкамі брывей, як на лбу складалася ад натурі нявычайнай тонкія маршчынкі. І зрабілася Волька няпрыкметна дарагой, бліз-

кай, захавала самотнае сэрца каханьне шчырае, жаркае...

Прайшла зіма. Мільганулі яскравыя дні вясны, хмельныя ночы з салаў'інымі песнямі... Менш бачыцца Дубаў з Волькай. Яна на працы, ён больш на справах. А калі-ж прыходзіў, радасна кідалася насустрачу Дубаву, весялей усміхаліся чорныя вочкі.

— Мамка, ліцанер прыйшоў! Сьнедаць давай!—звонка гукала маці, быўшую дзе-небудзь каля хаты.

— Хм, настаўнік,—неазначальна чмыхаў носам Якуб, пачуўшы голас дачкі і чамусь-ці доўга пачынаў скрэбсьці пляшыну...

— Ну, ну, шэры!—панукаў свайго каня Дубаў, а мары ўзьнімаліся—салодкія мары.

Вось зараз прыедзе. Зьвярне грошы, паперы начальніку, прыбрэ свайго каня, а вечаром—вечэраць да Якуба. Напэўна, Волька яшчэ на ніве. І калі пачуе, што ідзе—возьме наўмысна схаваецца дзе-небудзь у сенцах. Волька запытаецца ў маці:

— Ці быў ліцанер?—і даведаўшыся, што схаваўся, пачне шукаць.

— Дубаў, дзе ты?—нецярпліва загукае. А ён, бы ненарокам, выйдзе. Абодва доўга будуць сьмяяцца, і так ласкава стануць усміхацца чорныя вочкі.

«Шчасьце маё»—гаварыла сэрца.

VI.

Прытулілася два ў густым ельніку, ля самае дарогі—пасярод лесу. Адзін сачыў пільна за дарогай праз галінкі хвоек маладых; другі радам ляжаў, нядбала граючы старай стрэльбай-парахаўніцай. З самага паўдня сядзелі, вась—тутака ў кутку лясным, абодвы.

— Паўлюк, чагосьці нікога ня відаць! Пайшлі мо' дамоў лепей! Бач, ужо зусім вечар! А?

— Баішся, мусіць? Гляжу на цябе, ды думаю, што баба ты—ня хлонец! Ну, чаго баішся?—маладзецкі казаў Паўлюк. Той самы, што раніцай прынасіў Дубаву грошы. З пагордай пазіраў на свайго таварыша Зьмітра.

— Вось, хутка скончым справу, а тады да дому! А там, калі хош, гульнём з табой, Зьмітра! Так, каб чарпям стала нудзіць! Удачу-б нам толькі!—дадаў Паўлюк.

Перакідваліся словамі нязначнымі. Закурвалі. А ў лесе моўкла ўсё. Толькі дзе-та далёка, зьверху каціліся адгалоскі грому—сюды ў ельнік, ды дзяцел упарта і чотка стукіла па ствалу: тук-тук-тук!

Вунь, на куст—радам—села шэранькая ітушка: ціўкае, вочкамі палоханымі ўзіраецца на людзей.

— Ціха, ты! Чаго разьзявілася?! запусьціў каменчыкам, прамарматалі Паўлюк.

Ціўкнула, пырнула ітушка; зноў цішыня, зноў прыслухоўваньне—натуга нэрвоная.

— Я цябе, грошы! Чакай!—пагражаў сабе над нос Паўлюк. Злосць хадзіла па крыві, камком паднаўзала к сэрцу.

— Чуеш, Паўлюк, навальніца ідзе! Мо' пойдзем да хаты?—а ў самага Зьмітра толькі думка—скончыць гэтае пакутнае чаканьне.

— Нічога ня чутна?—запытваўся Паўлюк, круцячы нэрвова цыгарку.

— І дзе затрымаўся? Здэцца, павінен пасья паўдня выехаць. А цямнее—няма!..

У далачыні раптоўна пачуўся тупат. Уздрыгануліся. З вуснаў Зьмітра ўсхваляваным шонатам сарвалася:

— Едзе!

Паўлюк спрытна перавярнуўся. Стаў на каленкі, сунуў ствол стрэльбы між галінак і накіраваў на дарогу. Бліжэй тупат, бліжэй чуюцца

храп каня. З-за павароту висоўваецца Дубаў, паганяе каня.

— Ну, ну, шэры!..

«Цэліцца лепей»—стукнула Паўлюку. Пільна прыцэліўся, якраз у сярэдзіну чорнай, з мядзянымі гузікамі шынілі. І адразу смарганаў за курок стрэльбы.

Пакаціўся зычна раптоўны стрэл, кавалкамі ірвучы ляспую цішыню. Гахнула, адгукнулася са ўсіх бакоў водгулле, замёрла. Воблака дыму смуроднага выбухнула з-за густага хмызьняку і нічога ня бачыць Паўлюк.

Штурхануўся ўсім целахам уперад Дубаў і, сханіўшыся за левы бок, мяшком цяжкім споўз з сядла. Уздыбіўся конь перапалоханы, скінуў міліцыянэра і галёнам памчаўся па дарозе.

Убачыўшы нярухома ляжаўшага міліцыянэра, Паўлюк выбег з-за кустоў, трымаючы адной рукой стрэльбу. Падбег, хацеў сарваць наган, сумку з паперамі, але ззаду пачуў жаласны голас Зьмітра:

— Паўлюк! Уцякаць хутчэй!

Толькі махнуў рукой: «Годзе з цябе і гэтага!»—і зноў кінуўся ў кусты.

Праз некалькі хвілін, прадзіраючыся праз густы хмызьняк, паваўчынаму ўцякала два чалавекі.

Няпрытомны ляжаў Дубаў. А потым праз гадзіну ці больш крыху адчунаў.

«Забілі»—першае ў галаве.

Памадаў наган, сумку з паперамі. Усё было на мейсцы. Лягчэй стала.

«Схавацца трэба. Паедуць задавяць!»—і сабраў апошнія сілы, на карачках, дапоўз да кустоў. Тут зьняможана паваліўся на мох. Датыкнуўся рукой за левы бок. Нешта цёплае, лінучае пабегла па пальцах.

«Забілі!»—умацоўвалася. «За што?»

Адказу ня было. Зусім цямнела.
Часьцей, мацней грукатаў гром. Зіг-
загі бліскавіцы ўсьцяж-понерак рэ-
залі сінь хмары. Налятаў імпэтам
вечер, і зморана, цяжкімі ўздыхамі
шумеў лес. Сеяў дождж буйныя
кроплі. Агнём паліла левы бок Ду-
баву. Кругі чырвоныя, агнёвыя міль-
гацелі ў вачох; шумела, стукала,
звінела ў вушах. І між шуму, зво-
ну пачуўся нібы нечы голас:

— Дубаў, дзе ты?!

Усьміхнуўся, здаецца, прывітальна
Вольчын твар, вось... вось нахіляецца...
вось зусім блізка... блізка сьмяюцца
чорныя вочы...

— Мілая!..

І згубілася ўсё, правалілася рап-
там ў бяздоньне глыбокае, чорнае
ямы...

М-ка Чырвоная Слабада.

Ледаход на Бярозе.

Я. КОХАН.

У сельсавеце.

Сьцены пераклеены, нібы як палатаны,
Рознымі партрэтамі
І плякатамі.

Дым цыгаркі высіцца разапятым
парусам,

На сталі грамузьдзяцца
Справы ў ярусах.

Пра сваё сучаснае штось гудуць
прысутныя—

То з вясёлым гумарам,
То са смутаю.

Сядзеш, зачакаешся і павее дрэмаю,
Нібы як гайдаешся

Хваляй немаю.

Хата сельсавецкая, здасься мне
каютаю,

Што узмор'ю сьнежнаму
Ў глыб салютуе,

Старшыня з сэкратаром—капітаны
мужныя,

Ну а мы—матросы іх—
Хлопцы дружныя.

Ад таго і ціснуцца да стала
прысутныя—

Кожны з справай рупнаю
І магутнаю.

То ўбываюць, то растуць
Нашы шэрагі

І здаецца,—мы плызём
Да другога берагу.

Слуцак.

БАРЫС МІКУЛІЧ.

Вясная імпрэсія.

...Шэрасьць навісае, усё ніжэй і ніжэй, прытуляецца да зямлі цяжкае і непадатлівае неба.

Рвецца вецер расьцінам двукрылым, ляціць у недасяжныя відалі, прыгінаецца да зямлі разам з апа-лавай шэрасьцю...

І рантам—

свавольны вецер разьдзірае шэры вэлюм нябёсаў, разьбягаюцца па небасхіле авечкамі клоччы, неба ня давіць больш зямлю...

І рантам—

ляціць і далятае да зямлі брыль-ляньцістасьць праменьняў, адлю-строўваецца ў лужынах фантасты-кай, ад лужын і глеістага ральля бягуць настрэчу сонцу празрыстыя занізьзі пары...

Гэта—кажуць—вясна!

Пра гэта і дзяўчаты сьпяваюць за ўзгоркам, клічуць вясну-красуню ў вяночку пралескавым.

І пра што сьпяваюць дзяўчаты—добра ўцяміць нельга, але праз мэ-лёдыю крынічыць адно толькі слова.

— Кахаю!

* * *

...А ў горадзе пад сонцам—першым разам плавіцца панэлі, ажывае ля плоту зжаўцелая трава з гацьцю акуркаў...

А ў горадзе пад сонцам—

маленькі хлопчык тоўхаецца ў лужыне, шчаслівая ўсьмешка зьлятае крыланом з вуснаў, рукі міжволі плешчуцца далонямі...

Вось хлопчык прыціхае. Падбягае вялізарная сабака—няйначайза-раз адчыніцца ляпа і хлопчыка ня стане.

Далоні перастаюць плескаць, ухмылка хаваецца за жахлівы позірк вачанят.

— Мама, цюця кусіт...

... Недалёк шумуе рынак. Відаць, як вакол гандляра разнакалёрнымі шарамі ліпне патоўп. А высока над ім калыхаюцца шары, прыгожыя і казачныя шары. Ад іх бяжыць па зямлі лёгкі цень. Цень гэны, бы вясёлка.

... Сабака панюхала зямлю, глянула на сонца мутным калейдаско-нам вачэй, чмыхнула і пабегла да-лей. Жах з вачанят у хлопчыка сплыў, але далоні больш ня плешчуцца. Ён хуценька пакрочыў да сваёй маці. Упёрся галавёнкай у спадніцу.

— Апа, мама, апа!..

Яна схапіла яго, прытуліла да грудзей і ціханька сказала:

— Эх, ты, карапуз мой...

У яго зьбеглася млявая ўхмылка, шчаслівая ўхмылка, ён паклаў га-лавёнку на матчына плячо. Уся по-стаць маці пад нябачны шолах глі-цы кажа адно толькі слова:

— Кахаю!

* * *

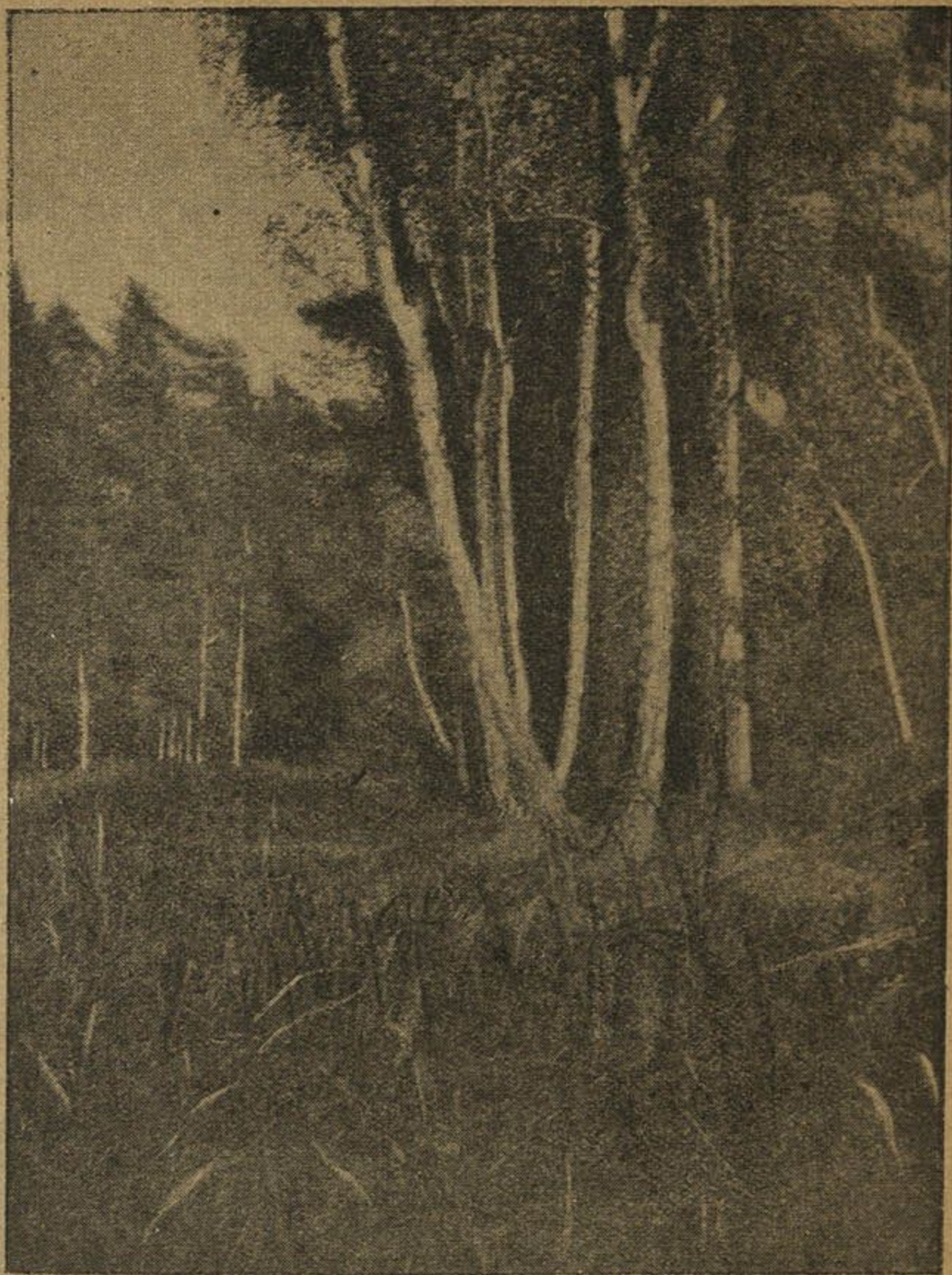
... Разьбегліся вербы па полю—шырокі прастор.

А ў весну—ён больш шырачэйшы. Выйдзеш у поле, на шырокі шлях станеш, зірнеш навокал—пекната якая!

Станеш пад сонца, глянеш на яго і ў вачох бэз расквітнее. Расквіт-нее бэз, а цела спружыніцца агра-маднай радасьцю і бязьмежным жа-даньнем. Захоцацца бегці. Далёка, далёка. За блакіт нябёсаў. Няма ведама куды. Абы бегці. А нава-кольле шаволіць пад ледзь чутны посьвіст гліцы адно толькі слова:

— Кахаю!

Вясна 1929 года,

АПАНАС АТАВА.

Савецькому народу.

Магутны Ты, і горды Ты,—
Як горны птах-арол...
Галосны і пявучы Ты,—
Як пчолак звонкі рой...
Шумлівы Ты, і грозны Ты,—
Як мора-акіян...

Чароўны і прыгожы Ты,—
Як аксаміт палян...
... Ты—ніў, заводаў—уладар,
Прыгожых кроз маяк,
Кастрычніка Жаўнер-Бунтар—
О, мой народ-крамняк!..

В. КАВАЛЁЎ.

Лес шуміць...

Лес шуміць вялікі хмуры, цёмны,
Усё шуміць увесь свой доўгі век.
Шопат сосен ціхі і таёмны
Зразумець ня можа чалавек.

Баюць сосны між сабой быліны,
Толькі вецер знае іх адзін:
Ён цалуе стромкія вяршыны
Маладых сасёнак і асін.

Расказаў мне ўчора гэты вецер
Аб даўно мінулых смутных днях,
Расказаў ён, як у чорны вечар
Застагнаў трывожна беразьняк.

Пад бярозкамі каналі ямы,
Выкідалі жоўтую зямлю...
Нехта рыў дрыжачымі рукамі,
Рыў магілу, мусіць сам сваю!

Ціха, ціха лісьце шапацела.
Слухаў лес, сагнаўшы казкі сноў,

Слухаў ён і чуў: грывоты стрэлаў
Разбудзілі ў гнёздах каршуноў.

З сонцам рана птушкі зазвінелі,
Заіграў расой зялёны ліст,

А ўнізу зямелька зажаўцела,

Там дзе дуб з бярозкаў абняліся.

І ніхто ня знае, што пад імі

Растралі партызанаў трох,

Толькі сосны веткамі сваімі

Шапацалі ў бярозавых лістох.

Вецер ціхі лёгкаю рукою

Павуціну на траву паклаў,

Па сасне крыштальнаю сьлязою

Пацякла пахучая смала.

Навакол вясна, куды ні глянеш,

Па вясеньняму так хочацца сьпяваць..

А чаму-ж, за што ў гэта раньне

Партызаны у зямлі ляжаць?

в. Качэрычы, Бабруйскі раён.

ЯЗЭП СУКАЛА.

В о л.

(Байка),

Ня маючы каня, валом
Гаспадар араў на полі,
І вол паслушна за ярмом
Цягнуў плужок паволі
Лажылісь баразны ў радкі
Раўнютка па загону,
Аж любя глянуці, браткі,
Як плуг іх клаў са званам.
І хто ні едзе, хто ні йдзе—
Вала ўсякі хваліць:
—«Такіх валоў няма нідзе,
Каню ён не падгадзіць».
Учуўшы гэтую хвалу,
Стаў вол наш ганарыцца,
І прышло на вум майму валу
Шчэ' лепшага дабіцца.
Раве пад нос: «Му-му, му-му
(Інакш ня лезе ў памяць)
Шырэй я боразну вазьму,
Тады ня так пахваляць».
І час каб тут не марнаваць

Палез у бок пярэсты,
А каб кірунак яму даць
Па сьпіне дзядзька апярэсьціў.
Тады ў другі бок скочыў вол
Аж поперак загону,
Але таксама дзядзькаў кол
Лічыць стаў рэбры з званам
Нарэшце стаў вол, і ніяк
Араць, брыда, ня хоча,
Хоць біўся дзядзька так і сяк
Ажно да самай ночы.
Пасьля ён, выпрагшы вала,
Пусьціў яго і кажа:
—«Табе, браток, адна хвала
Хай воўк цябе зарэжа».

Двуногіх шмат у нас валоў,
Што крывяць лінію савецкую таксама,
Пра іх сказаў я пару слоў,
Валоў-жа гэтакіх убачыце вы й самі.

в. Гулевічы, Чырв.-Слаб. в. р.

З сялянскага гумару.

ЗЬДЗІВІЎ...

Аб'яжджаў уладыка-архірэі сваю епархію і пасыла набажэнства ў царкве быў заярошаны паном на частаваньне. А трэба ведаць, што поп тае царквы быў вельмі незадаволены сваёй парахвіяй, як мала прыбыткавай і колькі ён не дамагаўся іншага лепшага прыходу, усё яму не шанцавала; заўсёды які-небудзь поп яму перашкаджаў, бо тая веска, дзе ён быў, знаходзілася на большай адлегласці ад губернскага гораду, чым усе іншыя.

Вось і парашыў ён чакаць прыезду самага ўладыкі, а каб яму дагадзіць, дастаў нейдзе папугая і навучыў яго сьпяваць „хэрувімскую“, ня ўсю, вядома, а некалькі пачатковых слоў. Калі архірэі пачуў як пье „попка“ хэрувімскую, ён вельмі застаўся здаволены і пахваліў папа. А калі тэй яму падарыў гэтага папугая, дык таго часу ўпэўніўся, што перавод яго на лепшы прыход забяспечаны.

Падарункам папа ўладыка застаўся вельмі здаволены.

— Як толькі зьвярнуць дадому, — разважаў ён, седзячы ў карэце і трымаючы на ўлоньнях каштоўную птушку, — таго часу гукну губернатара, маршалка і ўсіх іншых губерскіх саноўнікаў і снарадаў і пакажу ім, у якім становішчы ў мяне рэлігія, што ня толькі паны, дзякі і настаўнікі, але і птушкі сьпяваюць хэрувімскія. І пад

гэтыя прынадныя мары, прапусьціўшы ў запар дзьве чапарухі „его-же і манасі прыемлюць“, з добрым кавалкам таго „карася“, што добрыя людзі смалюць перад раздвом, сьвяты ўладыка заснуў ціхім і ўцешным сном.

Прачнуўся ён тады, калі карэта яго пад'ехала да парома, які быў на тым баку рэчкі. Уведаўшы, што вязуць архірэя, паромшчыкі штурхалі адзін другога, лаяліся, крычалі, каб хутчэй прыгнаць паром.

— Цягні, цягні паром, дубіна отаяросавая, — крычаў вартаўнік.

Зьвярнуўшыся да дому з дзівоснай птушкай, архірэі сабраў гасьціў, каб пачаставаць іх нядзвычайным зьвішчам.

— Вось, паважаныя паны і брація, павінен вам з гонарам пахваліцца, да якіх дасягненьняў дайшло маё духавенства ў справе насажджэньня рэлігіі. Прашу ўвагі. І, адчыніўшы клетку, пасадзіў папугая на стол.

— Ну, попка, пачынай. Ну, хутчэй! — І-і-і-і... Ну, хутчэй-жа! І-і-і-жа-а-а... хэ-э-руві-і-мы...

— Цягні, цягні, дубіна стаярасавая! — раптам крыкнула птушка.

Усе разавілі раты ад нячуванага „дзіва“.

ЯЗЭП СТРАТАНОВІЧ.

Рагачэў.

Рэдактар Міхась Лынькоў.

Друкарня трэсту Мясцпрому.

